

Kardinallegaten Guidos Hoveddom i Ærkebisperstriden 1266

samt nogle Bemærkninger om O. Paludan-Müllers Fremstilling af
Guidos Optræden i Danmark.

Af Kr. Erslev.

Blandt Caspar Paludan-Müllers talrige Undersøgelser er der næppe nogen, der i højere Grad bærer Vidne om Forfatterens Genialitet, end hans Fremstilling af »Kong Erik Glipping og den romerske Kurie i Kongens Strid med Ærkebiskop Jakob Erlandsen«, som i 1872 fremkom i Videnskabernes Selskabs Skrifter (5. Række, Hist. og philos. Afd. IV). Den afdøde Granskers skarpsindige Kritik og energiske Logik er her forenet med en Kundskab til den kanoniske Ret, der er sjælden blandt Historikere, og de derved vundne Resultater, fremsatte med Paludan-Müllers hele Kraft, paatvinger sig Læseren som uomstødelige Sandheder. Ikke desto mindre er hans Opfattelse af 6 Kardinallegaten Guidos Optræden i Danmark, det egentlige Midtpunkt i Ærkebisperstridens senere Faser, ubetinget ikke rigtig. Paludan-Müller har her haft et ganske ejendommeligt Uheld. Til at forstaa, hvorledes Pavens Legat var gaaet frem ved Stridens Afgørelse, havde han Adgang til den hos Suhm (Hist. af Danmark X, 989) trykte Dom, udstedt i Lübeck 10. Septbr. 1267; men med Rette indsaa han, at der forud for denne Domkendelse maatte være gaaet en anden, og dennes Tid og Indhold søgte han da at udfinde af den

senere Dom. Men Guidos første Kendelse, den egentlige Hoveddom, existerer imidlertid, ja, da Paludan-Müller skrev sin Undersøgelse, havde den allerede foreligget trykt i næsten en halv Snes Aar, rigtignok paa et Sted, hvor ingen kunde falde paa at søge den. Dommen var nemlig udgivet i et Værk, der kalder sig *Cronica et Cartularium Monasterii de Dunis*¹⁾ og som indeholder en Række Aktstykker fra det nævnte belgiske Kloster. Først det store Samlerarbejde, hvis Frugt foreligger i Supplementbindet til *Regesta diplomatica historiæ Danicæ*, bragte dette Aftryk af Guidos Dom til almindelig Kundskab her hjemme²⁾.

Et Aktstykke af denne Rang fortjener sikkert at blive kendt og gjort let tilgængeligt; jeg vil derfor nedenfor gengive det fuldstændig og dertil knytte nogle Bemærkninger om, hvad der kan læres deraf og især, i hvilken Grad det ændrer de Udslag, som Paludan-Müller naaede til. — Udgaven i det belgiske Værk oplyser uheldigvis intet om Kilden til Aftrykket, end ikke om det er en Original eller en Afskrift; forskellige Fejl i Navne o. l. gør det dog sikkert, at Klosterarkivet kun har indeholdt Akten i en Kopi. Enten nu denne har været temmelig mangelfuld eller Udgiveren ret skødesløs, vist er det, at Aktstykket i det belgiske Værk foreligger i en meget utilfredsstillende Skikkelse. Da jeg agtede at genoptrykke det, henvendte jeg mig derfor til Prof. Dr. phil. Gertz, hvis Kyndighed paa middelalderlig Latins Omraade er saa uomtvistelig; denne har da ogsaa velvillig gennemgaaet Texten, og de talrige forbedrede Læsemaader, der fremtræder nedenfor, skyldes ham.

¹⁾ Brügge 1864 (*Recueil de chroniques, chartes et autres documents concernant l'hist. de la Flandre-Occidentale*, publié par la société d'émulation de Bruges; I. Série).

²⁾ Forinden havde A. D. Jørgensen benyttet Dommen for et enkelt Punkts Vedkommende (*Aarb. f. nord. Oldkyndighed* 1879, S. 149), takket være en Henvisning fra en af Medarbejderne ved *Regesta*.

Summa domini legati contra regem et reginam
Dacie super interdicto.

In nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Frater Guido miseratione divina tituli^a sancti Laurentii in Lucina^b presbyter cardinalis, apostolice sedis legatus, ad cautelam presentium et memoriam futurorum. Cum notorium sit per regnum Dacie et loca circum vicina atque provincias et adeo notorium, quod nulla potest tergiversatione celari, venerabiles patres Jacobum archiepiscopum Lundensem^c et Petrum episcopum Roskildensem per illustrem regem Dacie et reginam matrem ejus suis sedibus esse destitutos, necnon magistrum Sacerum prepositum Lundensem, Nicholaum Gotonis canonicum Roskildensem, magistrum Ro canonicum Ripensem et David rectorem ecclesie de Rythe Roskildensis diocesis per eosdem, regem et reginam, locis et bonis ac juribus ecclesiarum suarum et suis spoliatis, de quo notorio^d nobis constat ut judici, qui regnum predictum pro majori parte, nostrum exercendo officium, perambulavimus, ecclesias in civitatibus et diversis locis dyocesis majores et minores, regularium et secularium clericorum et populum visitavimus, synodis in Lundensi et Roskildensi cathedralibus ecclesiis in defectum archiepiscopi et episcopi prefuimus, ad quas synodos omnes^e cause ecclesiastice ex antiqua regni consuetudine per singulas dyoceses^f consuevere deferri: inter cetera querimonias et acclamationes sacerdotum, predictos prelatos suos instantissime repetentium, audivimus clamoresque^g frequentes super prelatorum absentia, multis animabus dampnosa et libertatibus ecclesiarum pernicioza, sepe et sepius a magnis et parvis in villis et campis intelleximus. Quibus excitati clamoribus plures tractatus cum rege et regina, episcopis et majoribus et nobilioribus regni segregatim et simul habuimus, qualiter archiepiscopus et episcopus^h supradicti cum pace et benivolentia regis et regine possent reverti ad sedes suas atque loca et episcopaliaⁱ exercere officia, et qualiter

^a Udgaven: titulo. ^b Lucinum. ^c Lundensis (og saaledes meget ofte i lignende Tilfælde). ^d notorie. ^e synodo omnis. ^f dyocesis. ^g clamores. ^h episcopi. ⁱ specialia.

dicti magister Sacerus prepositus Lundensis, Nicolaus Gotonis canonicus Roskildensis, magister Ro canonicus Ripensis et David rector ecclesie de Rythe Roskildensis diocesis possent similiter reverti ad loca et ecclesias suas, qui propter justum metum terram regis intrare non audebant.

Cumque post longas moras et quinque mensium expectationes prolixas videremus hujusmodi tractatus inanes non sortiri pacis finem optatum, ad viam justicie recurrentes, petentibus a nobis per nuncios et litteras prelati et clericis supradictis, cum ad nos aditum habere non possent, ut ipsis exhiberemus justitie complementum, requisivimus regem et reginam sepe et sepius, ut nobis locum idoneum et securum constituerent in ipso regno, cum ipsos nollemus trahere extra regnum ob reverentiam regie majestatis, in quo loco, vocatis partibus, cognosceremus de causa, super qua nunquam potuimus exaudire. Quamobrem regem et reginam peremptorie citari mandavimus ad diem competentem, quadraginta dierum vel circiter spacium continentem, ad civitatem Sleswicensē^a, intra terminos regni constitutam, predictis .. archiepiscopo et .. episcopo conquerentibus se per ipsos propriis sedibus destitutos, predictis etiam magistro Sacero preposito Lundensi, Nicholao Gotonis canonico Roskildensi^b, magistro Ro canonico Ripensi^c et David rectori ecclesie de Rythe Roskildensis diocesis similiter conquerentibus se^d per eosdem, regem et reginam, beneficiis suis destitutos et locis ac bonis et juribus ecclesiarum suarum et suis spoliatos, necnon prelati aliis^e et clericis de eodem regno dicentibus se spoliatos bonis et locis suis per ipsos, per se vel per procuratores ydoneos sufficienter responsuros.

Quibus citatis, sicut per rescriptionem executorum, quibus citationem fieri mandavimus, nobis constitit evidenter, die citationis pendente ex parte regis et regine fuit propositum coram nobis, ipsos per hujusmodi citationem gravari pro eo, quod nos ipsos citari feceramus ad locum minus tutum et ipsis multiplici de causa suspectum^f, utpote talem, in cujus vicinio capti fuerant et captivi detenti, in cujus etiam vicinio

^aSleswitensis. ^bUdg. her og ofte i det følgende: Rosleildensis.
^ccanonicus Ripensis. ^dfattes i Udg. ^efattes i Udg. ^fsuspecturis.

qualiter clare memorie Ericus rex Dacie, patruus^a regis, a suis emulis tractatus fuerat, nobiles non ignorabant de regno predicto, inimicos capitales etiam^b habebant in propinquo, tamen extra regnum, propter quorum insidias non poterant accedere ad locum, nisi forsan manu armata et exercitu congregato; civitatem tamen, ad quam citabantur, non dicebant se habere suspectam, eaque^c est ducis et tota terra ducatus, quem ducatum recognoscit ipse dux se tenere a rege in feudum, et est regis vassalus ratione ducatus, et se receperunt in amicitiam et gratiam^d ad invicem tanquam consanguinei, et est bona pax et firma inter eos. Quibus respondimus, quod non credebamus ipsos regem et reginam in aliquo gravasse, et si gravassemus eos in aliquo, illud revocabamus; set^e licet evidenter appareret locum esse tutum, et secure possent comparere per procuratores ad illum, cum causa talis nature esset, quod debebat per procuratores tractari, nec decebat majestatem regiam in judicio super tali causa sui presentiam^f exhibere, omnes etiam persone, que ad veritatem eliciendam in judicio requiruntur, possent secure ad locum assignatum comparere, cum bona pax esset inter regem et ducem, ducatum et regnum, que contigua sunt, et ipse ducatus est de regno, ob reverentiam tamen majestatis regie parati eramus convenire ad civitatem Ripensem, in qua rex dominatur ad plenum, et in qua libere per se et justiciarios suos omnimodam jurisdictionem secularem exercet, que etiam civitas famosior, populosior et major reputatur de regno, cautione tamen prestita archiepiscopo, episcopo et aliis clericis supradictis, si vellent personaliter accedere Ripis et interesse tractatui cause sue, super securitate^g personarum suarum; et nobis renunciarent ante diem, si hoc regi et regine placebat an non, ita quod ad diem assignatam ibidem possemus commode interesse, cum non intenderemus diem assignatam, sed locum tantum^h mutare; alioquin in loco et die in citatione contentis procederemus, prout de jure esset procedendum. Qui tamenⁱ civitatem Ripensem pro sue voluntatis arbitrio

^a patriclis. ^b et. ^c et que. ^d gratum. ^e et. ^f presentia. ^g securitatem. ^h tantum (Forkortelsen $\overline{tm}$). ⁱ in (for $\overline{tn}$).

minime acceptantes nec aliam causam, nisi quod civitas Ripensis murata non erat, allegantes, sedem apostolicam appellarunt, nulla renunciatione seu remandatione nobis facta ante diem, utrum loci mutatio regi et regine placeret^a, perseveranter bin eo persistentibus^b archiepiscopo, episcopo et aliis clericis supradictis, se personaliter velle proseguere causam suam.

Sane predicti archiepiscopus, episcopus et alii clerici supradicti ad diem assignatam et locum se representaverunt personaliter in iudicio coram nobis, cum iustitia postulantes in causa ipsa procedi. Libellum et petitionem fecerunt in hunc modum: „In nomine Domini amen. A vobis, domine Guido, tituli sancti Laurentii in Lucina presbytero^c cardinali, apostolice sedis legato, petunt Jacobus Lundensis archiepiscopus, Suecie primas, et Petrus Roskildensis episcopus, magister Sacerus prepositus Lundensis, Nicolaus Gotonis canonicus Roskildensis, magister Rø canonicus Ripensis et David rector ecclesie de Rythe Roskildensis diocesis, quod cum ipsi per illustres dominos Ericum regem et Margaretam reginam Dacie, matrem ejus, sint suis sedibus, locis et dignitatibus destituti et bonis suis et juribus spoliati, et hoc sit notorium per facti evidentiam, ita quod nulla tergiversatione celari potest, et vobis constet ut iudici per generales clamores cleri et populi denuntiationes, acclamationes etiam^d in synodis, quas sollempniter in ecclesiis cathedralibus Roskildensi et Lundensi astantibus episcopis et clericis et laycis, religiosis et secularibus, tenuistis, et etiam in aliis locis vicinis constet, ut juxta mandatum apostolicum vobis^e directum ipsos prelatos et clericos suo loco et in statum suum anteriorem^f, admonitis exinde quibuslibet detentoribus sive custodibus et sublato cujuscunque difficultatis obstaculo, plene et libere restituatis^g, ac omnia, que quorumcumque insidiis eis ablata fuerant, reintegrari^h procuretis et reformationem dictarum ecclesiarum faciatis; et ad hec petunt regem et reginam per diffinitivam sententiam condemnari, salvo eis in omnibus jure addendi, diminuendi

^aplacent. ^bet assistentibus. ^cLucinum †presbytero. ^det. ^enobis. ^fante omnia. ^grestitutione. ^hreintegrare.

vel etiam mutandi, salvis etiam eis^a omnibus aliis querelis et causis eis competentibus ex forma ipsarum litterarum apostolicarum, in quibus offerunt se coram vobis^b velle procedere et ad quas dicti domini rex et regina sunt citati^c, proponentes etiam factum adeo esse notorium, quod nulla poterat tergiversatione celari, et quod nobis ut iudici notorium erat de ejectionibus et spoliationibus predictis.

Hec proponebant et petebant in iudicio coram nobis, presentibus et audientibus magistro Petro archidiacono Arusiensi^c et magistro Ranone^d canonico Roskildensi, procuratoribus regis et regine constitutis per litteras eorum divisim et diversis diebus presentatas, ad supplicandum tamen, ut assignaretur dominis suis tutus locus. Qui procuratores protestati sunt etiam^e coram omnibus et recognoverunt de plano, quod locum non habebant^f suspectum propter ducem, cum bona pax esset inter ducem et regem et boni essent amici, sed propter inimicos, quos dicebant regem et reginam habere in vicino, tamen extra regnum, quos nominare noluerunt; super hoc pluries requisiti. Quibus procuratoribus assistebant alii nuntii ad nos missi cum litteris de simplici credentia regis et regine, refricantes aliqua de predictis, quantum ad locum non tutum propter mortem clare memorie regis Erici occisi in vicino. Quibus respondebatur ex^{ad}verso, quod rex Ericus occisus non fuerat ab inimicis Christofori regis et filii ejus, qui modo regnat, vel ab emulis eorundem; et si aliquis locus sollempnis in regno debeat dici non tutus pro occisione alicujus regis, fere omnia sollempnia loca de eodem regno deberent haberi suspecta, cum major pars regum Dacie, qui regnaverunt retroactis temporibus, occisi fuerint in diversis civitatibus regni, pauci vero vitam finierint^g morte naturali. Postea supervenerunt alii sollempniores nuntii, videlicet episcopus Ripensis, Johannes marescalcus regis, et alii consiliarii et secretarii regis cum ipsis, afferentes litteras de simplici credentia, nichil aliud petentes nisi locum, quem dicebant minus tutum, mutari. Quibus respondimus, ex replicatione

^a si. ^b nobis. ^c Artisiense. ^d Banone. ^e et. ^f habebat. ^g vita finierunt.

tot nuntiorum et tam sollempnium evidenter liquere locum tutum esse, et, sicut rex et regina miserant tot excusatores, similiter potuissent misisse procuratores, et sicut secure venerant isti, sic etiam^a secure potuissent venisse et illi, et omnibus constare poterat, quod per terram inimicorum non transibant, sed ad locum, ad quem citati fuerant rex et regina, secure patebat accessus. Perseverantibus itaque in predicta petitione sua archiepiscopo, episcopo et aliis clericis supradictis super celeri restitutione sua et instantibus de die in diem, exspectatis rege et regina diutius post diem assignatam, videlicet per^b sex dies, ut per procuratorem vel defensorem ydoneum comparerent, cum statum eorum non deceret^c in hujusmodi causa suam presentiam in judicio exhibere, cum^d nec appareret procurator vel defensor pro ipsis, etsi^e, sicut miserant excusatores, sic potuerant misisse procuratores sive defensores, maxime cum non essent personaliter citati, sed ut per se vel per procuratores ydoneos comparerent, ipsos exigente justitia reputavimus contumaces, non deferentes appellationi in tali notorio, sicut nec erat deferendum.

Volentes igitur formam apostolici mandati cum exacta diligentia firmiter observare, cum nobis constet de facto tanquam de notorio, videlicet de ejectionibus et spoliationibus supradictis, et nobis constet ut judici de notorio, quod et notorium est adeo, quod nulla potest^f tergiversatione celari, attendentes imminens periculum in restitutione differenda, cum jam unus de ejectis episcopis, videlicet Othoniensis, mortuus fuisset in persecutione juris sui, attendentes etiam^g quod propter absentiam prelatorum pereunt jura ecclesiarum, enervantur libertates earum, imminent pericula^h animabus subditorum. per diffinitivam sententiam pronunciamus, venerabiles patres, dominos Jacobum archiepiscopum Lundensem, Petrum episcopum Roskildensem, magistrum Sacerum prepositum Lundensem, Nicolaum Gotonis canonicum Roskildensem, magistrum Ro canonicum Ripensem et David rectorem de Rithe Roskildensis diocesis, ad sedes suas atque loca et

^a et. ^b post. ^c decent. ^d fates i Udg. ^e et. ^f post. ^g et.
^h imminente periculo.

bona atque jura cum integritate sui honoris, quibus destituti erant et ejecti per regem et reginam predictos et etiam spoliati, debere^a restitui, et quod ipsis reintegrentur omnia ablata quorumcumque insidiis, admonitis custodibus et detentoribus^b quibuscunque, et quod ad loca, unde abscesserant^c, revocentur; et eos juxta mandatum apostolicum restituimus ad omnia supradicta.

Quia vero nobis non constat ad plenum nec est ita notorium, sicut ipsum factum, de qualitate et quantitate rerum ablatarum, de valore earum, de dampnis et expensis habitis occasione ejectionis et spoliationis predictarum, ideoque diem assignavimus archiepiscopo, episcopo et aliis clericis supradictis, coram nobis apud civitatem Lubicensem ad crastinam beati Luce evangeliste, si non fuerit dies feriata, alioquin ad proximam diem non feriata sequentem, ad faciendum super predictis, prout exigit ordo juris. Denunciamus etiam, astante hac fidelium multitudine et in hoc loco sollempni, nunciis regis et regine, qui sunt hic presentes, et significamus eisdem, ut rex et regina mittant ad illam diem, si velint et sua crediderint interesse, ad audiendum et videndum declarationem quantitatis predictorum, scituri, quod, sive miserint sive non, nichilominus procedemus^d, prout de jure fuerit procedendum.

Preterea cum archiepiscopus, episcopus et clerici memorati ad loca sua redire et archiepiscopus et episcopus officia episcopalia exercere non possint, nisi^e ipsi et familia eorum plena securitate gaudeant personarum suarum, et sit notorium, quod propter timorem regis et regine redire non audent nec suum officium exercere, jubemus juxta mandatum apostolicum, pronunciamus atque decernimus, ut ^fregina et rex predicti^f prestant eisdem intra^g instans festum apostolorum Symonis et Jude ydoneam cautionem et qua debeant esse contenti de fida securitate personarum suarum, ita quod archiepiscopus suam possit visitare provinciam et suum exercere officium, et similiter episcopus visitare suam diocesem et episcopale officium exercere, et possint ire et redire per

^a debent. ^b detemptoribus. ^c abscesserant. ^d procederemus. ^e non.
^f regina, rex. ^g infra.

regnum libere et secure archiepiscopus, episcopus et clerici supradicti. Alioquin ex nunc^a regem et reginam excommunicamus in scriptis, et terram eorum, ubicumque fuerint, intra terminos legationis nostre generaliter ecclesiastico supponimus interdicto, et si ipsi ad alia loca extra regnum Dacie se transtulerint, loca illa intra terminos legationis nostre constituta ecclesiastico similiter supponimus interdicto. Volumus tamen, quod durante sententia interdicti exhibeantur penultime^b morientium et baptismum parvulorum. Jubemus etiam, quod Templarii, Hospitalarii, Cistercienses, Predicatores et Minores et alii exempti sive privilegiati teneantur ad observationem hujusmodi interdicti; alioquin sciant ipsi, quod nos penis gravissimis eos puniemus. Episcopos autem, qui hujusmodi interdictum non servaverint et per suas dioceses observari non fecerint, exnunc suspendimus a divinis et ab executione episcopalis officii, quam suspensionem si per quindecim dies sustinere presumpserint, nos ipsos exnunc excommunicamus in scriptis.

Ceterum cum, sicut intelleximus, impositum fuerit aliquando^c Jacobo archiepiscopo Lundensi et Petro episcopo Roskildensi, quo tamen zelo nescimus, quod ipsi turbationem et seditionem faciebant et fieri^e procurabant in regno predicto, ex habundanti precepimus eis, ut de hoc se purificent atque purgent proprio juramento coram nobis. Jurent etiam, quod fideliter erga regem E. dominum suum semper se habuerint^d et amodo se habeant, et^f bonos viros sibi adjungant jurantes se credere archiepiscopum et episcopum verum et bonum prestitisse juramentum. Predicti autem archiepiscopus et episcopus juraverunt ad preceptum nostrum sub forma predicta, et secum juraverunt dominus Bondo electus Sleswicensis, abbates monasteriorum de Cara insula et de Rure regio, Cisterciensis ordinis, Arusiensis^g et Sleswicensis diocesis, et quidam alii fide digni, se credere, quod archiepiscopus et episcopus bonum, verum et legitimum prestiterant juramentum.

^a ex hoc nunc. ^b læs: penitentie? ^c fuit alioquin. ^d habuerunt.
^e sic. ^f ut. ^g Artusiensis.

In cujus rei testimonium et evidentiam pleniorē prescriptam sententiam per Guillelmum infrascriptum notarium scribi et publicari^a mandavimus ac nostro sigillo muniri^b.

Lata fuit hec sententia in scriptis et pronuntiata in ecclesia cathedrali civitatis Sleswicensis, mensis^c septembris ultima die exeunte, sub anno Domini M^oCC^o sexagesimo sexto, indictione decima, pontificatus domini Clementis pape IIII^{ti} anno secundo, presentibus predictis Bondone, qui se gerit pro electo ecclesie Sleswicensis, . . . abbatibus monasteriorum de Cara insula et de Rure regio, Cisterciensis ordinis, Arusiensis^d et Sleswicensis dioecis, . . . prepositis ecclesiarum Sleswicensis et Otthoniensis, magistris Thrugillo, Symone, Yvaro et Johanne, canonicis Sleswicensibus, Nicolao, qui se gerit pro cantore ejusdem ecclesie Sleswicensis, ^eclerico et speciali nuntio regis Dacie, domino Alberto, milite et nuntio ejusdem regis, presentibus etiam magistris Petro de Orbaco, doctore in decretis, Odone de Charivaro, doctore in medicina, canonicis ecclesie sancti Gaugerici Cameracensis, magistris Alberto, clerico viri nobilis Johannis marchionis Brandenburgensis, Silvio, judice de Murone Beneventani diocesis, Egidio de Benivento, canonico Wratislaviensi, Matheo, canonico ecclesie beate Marie in Vallibus Chatalani, domini pape subdiacono, et magna multitudine religiosorum et secularium clericorum, militum et aliorum laicorum.

Et ego Guillelmus de Alisia, publicus sancte Romane ecclesie auctoritate notarius, prelectioni prescripte sententie interfui et eam de mandato et auctoritate predicti domini cardinalis scripsi^f et in publicam formam redegei, meoque signo signavi rogatam.

Denne Dom giver i Enkelthederne flere nye Oplysninger. Man har saaledes tidligere oftest antaget, at Biskop Regner af Odense først døde 1267; Dommen viser, at han allerede var død Aaret før¹⁾. At Ribe By omtales som

^a publicare. ^b munire. ^c mense. ^d Artusiensis. ^e Et Navn synes udfaldet her. ^f scripti.

¹⁾ En Notits om en Gave af Bispen, som Peder Olsøn har med Aaret 1267 (SRD. V, 518), maa saaledes have faaet urigtigt Aar.

»ikke ommuret«, har sin Interesse, da det modsat i et Tillæg til Ribe Byret hedder, at »1201 begyndte vi at mure om Byen«; rimeligvis foreligger her da en Fejlskrivning i Aarstallet, hvad Hasse¹⁾ allerede af andre Grunde har været tilbøjelig til at antage. Dommens Hovedinteresse ligger dog selvfølgelig i andre Retninger.

Med Rette har Paludan-Müller indset, at Kardinal Guido i sin Afgørelse af Striden mellem Kong Erik og de landflygtige Prælater har sondret Sagen i to Dele; han har først fældet en Kendelse om Prælaternes Genindsættelse, senere en anden om den Skadeserstatning, der maatte tilkomme dem for alt det onde, de havde udstaaet. Guidos her meddelte Dom er en Kendelse i Restitutionssagen, den hos Suhm aftrykte Dom er en Afgørelse af Satisfaktionssagen.

Dette sit rigtige Grundsyn har Paludan-Müller dog, som det nu viser sig, ikke formaaet at gennemføre med tilstrækkelig Skarphed, og da en Ulykke aldrig kommer alene, har han foruden sit Hoveduheld, den højst tilgivelige Mangel paa Kendskab til det i Belgien trykte Aktstykke, haft det andet, at der i den senere Dom, som han ene kunde bygge paa, paa eet Punkt forelaa en lille, men ret skæbnsvanger Fejlskrift. Efterat Kardinalen ved denne har tilkendt de forskellige Prælater hver en vis Sum i Skadeserstatning, forbeholder han dem yderligere Søgemaal angaaende, hvad Gods eller Indtægter de maatte have mistet »fra den Tid, da de ved Staden Lübeck først opgjorde Regningen, indtil Andendagen efter S. Lukas Evangelists Dag 1266«. Oversættelsen er rigtig nok; der staar her: *in crastinum s. Lucæ evangeliste*, og det ikke blot i Suhms Aftryk, men ogsaa i hans Kilde, der vel ikke er selve den originale Dom, men en samtidig Genpart af denne. Imidlertid har der aabenbart i selve Dommen

¹⁾ Die Quellen des Ripener Stadtrechtes S. 45.

staaet: *in crastino s. Lucæ*, d. v. s. paa Andendagen efter Lucæ; thi i den ovenfor aftrykte Hoveddom ses jo, at *crastinus s. Lucæ* var den Termin, da Regnskaberne skulde afgives i Lübeck, og først ved denne Rettelse bliver der da ogsaa ret Mening i den senere Afgørelse. Naar Guido i Septbr. 1267 fældede Dom i Satisfaktionssagen, maatte han naturlig nok tage Hensyn til, at der siden den Regnskabsopgørelse, som laa til Grund for Kendelsen, var forløbet næsten et helt Aar, og dette skete da ved det anførte Forbehold.

Denne Fejl i den anden Dom, som nu straks falder i Øjnene, opdagede Paludan-Müller ikke; tværtimod blev denne Opgivelse: indtil Andendagen efter Lucæ (18. Oktober) 1266, for ham det Punkt, ud fra hvilket han byggede sin Opfattelse af hele Sagens Gang.

Idet han opfattede Forbeholdet som gældende fra Regnskabsaflægelse i Lübeck indtil d. 18. Oktober 1266, spurgte han sig selv, hvad den sidste Datum kunde betyde, og svarede konsekvent nok: det maa være det Tidspunkt, da Dommen i Erstatningssagen faldt. Heraf fulgte imidlertid straks, at den hele Domsakt, dateret Lübeck d. 10. September 1267, altsaa ikke kunde være Erstatningsdommen; den kom for Paludan-Müller til at staa som et Tillæg dertil, en Konsekvens deraf, bestaaende i Forkyndelsen af det store Band mod Kongen og Dronningen, som nu skulde træde i Kraft. Erstatningsdommen med den i Udsigt stillede Bandlysning maatte derimod være fældet d. 18. Oktober Aaret før, og forud for den lagde Paludan-Müller saa endda en Kendelse, hvortil der hentydes i Begyndelsen af den senere Dom og hvorved Kongen og Dronningen erklæredes for *contumaces*, siden de ikke var mødte efter Stævning; den tænkte han sig afgivet i Slesvig i September 1266. Disse tre Akter, der alle var indesluttede i Brevet af 10. Sept. 1267, drejede sig om Satisfaktionssagen; men forud for denne var jo Restitutionssagen afgjort, og Dommen i denne Del af Sagen maatte da føres helt tilbage til

Sommermaanederne, medens Legaten endnu opholdt sig i selve Danmark.

Naar Paludan-Müller paa denne Vis opbyggede Retsstridens Gang, fremkom der derved ganske vist en Række Vanskeligheder, som han søgte at forklare eller dække over, saa godt det lod sig gøre. Særlig paafaldende var det, at Brevet af 10. Sept. 1267 jo herefter skulde inde slutte to tidligere Kendelser uden tydelig at sondre dem ud fra hinanden, ja uden en Gang at angive Datum for dem, og det skønt efter Forfatterens Opfattelse den formodede Kendelse af 18. Okt. 1266 endda skulde have den indgribende Betydning, at Bandlysningen juridisk regnedes herfra, skønt den først forkyndtes Aaret efter. Paludan-Müller trøstede sig med, at det kun var i Aktens Gennpart, at alle tre Kendelser var smeltede sammen ved at skrives i eet, uden nye Linier ved hver enkelt Del, og antydede endog den Mulighed, at Afskriveren mulig havde sprunget et eller andet over, deriblandt ogsaa Datumangivelserne for de tidligere Kendelser. Dette er naturligvis overmaade usandsynligt, og disse og andre Vanskeligheder kunde nok have gjort Kritikerne noget betænkelig ved hans Udslag; den lille Rettelse af: *in crastinum* til: *in crastino* er jo i Forhold dertil meget ringe og ligger egentlig ret nær¹⁾. Men det er jo her som altid nemt at være bagklog.

Nu da selve Guidos første Dom er fremdraget, falder det meget let at se den rette Orden i hele Legatens Fremgangsmaade; alle de Vanskeligheder, som Paludan-Müller

¹⁾ Kuriøst nok har Helveg i sin Kirkehistorie (I, 640 Anm.) rigtig forstaaet Datum d. 18. Okt. 1266 som gældende selve Regnskabsaflæggelsen, men han synes ikke at have stillet sig klart, at dette kun bliver tilladeligt ved at rette Akkusativens i: *in crastinum*. Det maa imidlertid indrømmes, at hele Sammenhængen i Virkeligheden fører til den rette Forstaaelse, om end paa Trods af Grammatiken, og man kan da ogsaa med Sikkerhed paastaa, at Tidens Kancellistil aldrig vilde have udtrykt et *fra-til* paa en saa lidet pointeret Maade, som det her maatte være sket, om Paludan-Müller havde Ret.

skabte sig selv, falder bort, og det viser sig tillige, at han ved sin urigtige Kronologi for Retsakterne er kommet til at stille Pavens Forhold til Guido og hans Dom i et ganske urigtigt Lys. Til Belysning heraf skal jeg kortelig gengive Hovedtrækkene af Sagens Gang.

I Restitutionsdommen, udstedt i Slesvig d. 30. Septbr. 1266, siger Guido, at han havde stævnet Parterne til at møde for sig i Slesvig med 40 Dages Varsel; Mødetiden var Fredagen efter Mathei Dag eller 24. September¹⁾; Stævningen maa da være sket midt i August, mens Kardinalen var i Ribe, og derved forstaas ogsaa, at Kardinalen kunde sige, at han fem Maaneder igennem havde forsøgt ved venlige Forhandlinger at faa Prælaterne genindsatte. De fem Maaneder maa dog opfattes, ikke som 5 Gange 30 Dage, men som fem Kalendermaaneder (April—August), og det er da rigtigt nok; thi Guido var i Rostok d. 31. Marts og er vel kort efter rejst over til Danmark, selv om han først spores her i et Brev fra Roskilde af 21. Maj²⁾).

Overfor denne Stævning nægtede Kongen at møde, idet han henviste til, at Mødestedet Slesvig ikke var sikkert for ham; han appellerede derfor fra Legaten til Paven selv,

¹⁾ Saaledes efter Kongens Appel (SRD. V, 608), og dermed stemmer det, at Guido i Dommen af 30. Septbr siger, at han oppebiede Kongen i seks Dage.

²⁾ Legatens Itinerar, der med stor Flid er sammenstillet af Pal.-Müller S. 344 Anm., foreligger nu fuldstændigere i den ny Bearbejdelse af Böhmers *Regesta imperii* (V, 1572—78 med Supplement S. 2152). Det kan bemærkes, at naar den danske Forf. tænker sig, at Legaten allerede ved Nytaarstid 1266 er truffet sammen med Ærkebiskop Jakob i Lübeck, kan dette ikke være sket saaledes; Jakob Erlandsøn var endnu i 1266 i Italien, hvor han i Perugia udfærdigede en Vidisse af en Pavebulle til Claræ Kloster i Roskilde (Repert. Nr. 360); Brevet, der savner Dagsangivelse, er dog vistnok udstedt lige ved Begyndelsen af Aaret, og Ærkebispens maa straks efter have forladt Perugia, hvor Paven paa den Tid residerede.

hvilket skete i Ribe d. 27. August i Guidos egen Nærværelse; Brevet derom kendes fra Procesakterne (SRD. V, 607). Paludan-Müller har rigtig forklaret, med hvilken Grund Kongen kunde fremkomme med denne Appel, skønt Appel var afskaaret i Guidos Fuldmagt; men han tror med Urette, at der her er Tale, ikke om Restitutionssagen, som jo efter hans Tanker allerede var paadømt, men om Satisfaktionssagen. Han skaber sig derved en ny Vanskelighed, som han dog ikke selv har haft Øje for; hvorledes kunde Kongen i denne Protest have undgaaet at nævne en Dom om Prælaternes Genindsættelse, om en saadan virkelig havde foreligget?

Den ovenfor aftrykte Dom viser, hvad Guido havde at svare til Kongens Indvendinger mod det valgte Sted; han holdt fast derved, og da Kongen ikke indfandt sig d. 24. Septbr., selv om han sendte en dobbelt Sendefærd, ventede Legaten kun yderligere seks Dage og afsagde derefter sin Dom d. 30. Septbr. Denne gik ud paa, at Prælaterne skulde genindsættes og have deres Gods tilbage; om det sidste vidste han dog ikke ret Besked og fastsatte derfor, at Prælaterne skulde møde for ham *in crastino Lucae* (18. Oktober) i Lübeck med Oplysninger desangaaende. Kongen og Dronningen skulde derimod inden Simons og Judæ Dag (9. Oktober) skaffe Prælaterne Sikkerhed for, at de kunde vende tilbage til deres Stillinger i Riget, medens de paa deres Side skulde sværge at være Kongen tro Undersaatter. Udførte Kongen og Dronningen ikke det dem paalagte inden Fristen, skulde de være ifaldne Bandlysning og Riget være under Interdikt.

De to Terminer i Oktober var aabenbart valgte med den Tanke, at det allerede d. 9. vilde blive klaret, om Kongen ville lystre Restitutionsdommen, og at saa d. 18. baade Bandlysningen kunde udtales imod ham, om han var genstridig, og samtidig Dom fældes i Satisfaktionsagen.

Fra Lübeckmødet er imidlertid ingen Akter bevarede, og det er klart, at det ikke er gaaet ganske, som Kardinalen har tænkt sig. Hvad Kongen angaar, har han aabenbart ikke lystret Slesvigdommen og intet Skridt gjort for at sikre Prælaternes Tilbagevenden; han har opretholdt sin Appel og nøjedes dermed. Denne kendte jo Guido forud, og han kunde da ikke gøre andet end udtale Bandlysningen og Interdiktet¹⁾. Hvorledes det derimod er gaaet ved denne Lejlighed med Satisfaktionen, derom hører vi i den Aaret efter fældede Dom, der fuldstændig er oversat hos Paludan-Müller S. 353-56; i denne berøres kun rent indledningsvis den Kendelse, Legaten havde afsagt i Genindsættelsessagen²⁾; ellers drejer alt sig om Skadeserstatningen. Legaten udtaler, at han havde stævnet Kongen og Dronningen desangaaende; de mødte hverken selv eller ved Fuldmægtig, idet der alene kom en Klerk ved Navn Peder Aaby for at protestere imod, at Legaten befattede sig med de Sager, der var fratagne Prælaterne. Guido raadførte sig derefter med kyndige Mænd, og de kom til

¹⁾ I den Indberetning, som Guido kort efter sendte til Paven, omtales baade Bandlysningen og Interdiktet, som man ser af Pavens Svar til ham (Kirkeh. Saml. 2. R. III, 124: in regem et reginam predictos hujusmodi diffinitive parere contumaciter contempnentes excommunicationis et in regnum ipsum interdicti sententias promulgasti, prout premissa in litteris tuis inde confectis perspeximus plenius contineri). Bandlysningen omtales ogsaa i Exordium Caræ insulæ (SRD. V, 292); Interdiktets Paalæggelse stadfæstes af Guidos Formaning til Prædikebrødrene om at overholde det (10 Novbr. 1266: Suhm X, 987).

²⁾ Efterat vi ved en Kendelse i Rettens Medfør havde genindsat Ærkebiskop Jakob af Lund og Biskop Peder af Roskilde . . . have vi peremptorisk indstævnet Hr. Erik Danmarks Konge og Dronningen Fru Margrete, hans Moder, til at møde for os . . . for at høre den Vurdering af borttagne Ting, paaført Skade og tilføjede Krænkelser o. s. v. . . Det er naturligtvis ganske urimeligt, naar Pal.-Müller i de først anførte Ord vil se en Hentydning til en Contumatskendelse i Satisfaktionssagen; der tales jo aldeles klart om en Restitutionsdom, og Pal.-Müller har her ikke selv gennemført den skarpe Sondring mellem de to Dele af Processen.

det Udslag, at da Kongen og Dronningen forsætlig var udeblevne, kunde Legaten foretage Sagen, »saa snart det forekom ham nyttigst«. Dette er dog ikke sket straks; selv om Guido allerede nu (d. 18. Oktober), som det jo siges senere i Brevet, lod Prælaterne opgøre deres Regnestykker over, hvad Skade de havde lidt, har han udsat at fælde en Kendelse derom. Saaledes har han vel handlet af Hensyn til den fra Kongens Side nedlagte Appel; Guido, der jo var en from og vist ogsaa lidt svag Natur, har villet vente saa længe han kunde, og selv indberettede han til Paven, hvad der hidtil var sket.

Pavens Svar haade til Kong Erik og til Legaten har Munch fremdraget fra Vatikanerarkivet (Kirkeh. Saml. 2. R. III, 120, 123); det første Brev savner ganske Datum, det andet har den ufuldstændige Datering: *Viterbii anno tertio*. Pave Clemens' tredje Regeringsaar begynder med 5. Febr. 1267, og lige ved denne Tid maa det sidste Brev antages skrevet, siden det maa gaa en rum Tid forud for det nedenfor omtalte Brev af 8. Maj 1267. Brevet til Kongen turde være skrevet lidt tidligere og før Paven havde modtaget Legatens Indberetning; af denne saa nemlig Pave Clemens, at Guido havde lyst Band over Kong Erik, hvad han ogsaa anerkendte som befojet, men i Svaret til Kongen taler Paven om Band og Interdikt som noget fremtidigt, og han tiltaler ogsaa Kongen som *carissimus filius*, et Udtryk, han ikke vilde have brugt overfor en bandlyst¹⁾.

Af disse to Breve, hvis nærmere Indhold let kan efterses hos Paludan-Müller (S. 362-65), gaar Skrivelsen til Kongen ud paa, at Pave Clemens bestemt afviser hans

¹⁾ De to Breve er, som Munchs egne Afskrifter (i Rigsarkivet) viser, ikke hentede fra selve de pavelige Brevbøger, men fra en i Vatikanerarkivet bevaret Brevsamling, som Munch anfører med en lidt varierende Titel: »Mag. Becardi (eller: Bernardi) Neapolitani collectio epistolarum paparum Urbani IV ad Nic. IV (eller: usque ad Honor. IV)«. Brevet til Kongen findes i denne Samling som Nr. 22, Svaret til Legaten som Nr. 255.

Appel og haardt og indtrængende formaner ham til at vise Lydighed overfor Legatens Anordninger; til Guido udtaler Paven, at han af Kongen skal forlange Sikkerhedstillæse for, at Prælaterne kan vende tilbage; naar en saadan er givet og Restitutionen sat i Værk, samt de fældede Bandlysning- og Interdiktsdomme ophævede, skal Legaten om Skadeserstatningen søge at tilvejebringe et venligt Forlig mellem Parterne og, om det ikke lykkes, afgive sin Kendelse derom. Set i Belysning af det foregaaende vil dette altsaa sige, at Pave Clemens stillede sig skarpt imod Kongen, mens han ganske billigede, hvad Legaten havde udrettet, idet han dog med en vis Sikkerhed gik ud fra, at Kongen nu vilde give efter, hvad Genindsættelsen angaar.

For Paludan-Müller kommer det til at staa helt anderledes, og her hævner det sig stærkere end nogensteds, at han har faaet hele Processen opstillet i en saa fejlagtig kronologisk Orden. Efter hans Opfattelse havde jo Legaten allerede i Septbr. 1266 fældet Dom i Erstatningssagen, og ud herfra bedømmes nu Pavens Udtalelser til Guido. »Denne mærkelige Skrivelse omstødte egentlig alt, hvad Legaten hidtil havde gjort i den danske Sag. Det almindelige Interdikt og Kongens Bandlysning bleve ikke stadfæstede; de skulde tværtimod tages tilbage — ikke naar Prælaternes Fordringer vare opfyldte eller Legatens Dom efterkommet, men naar Kongen havde gjort det mindste, Paven kunde fordre af ham. . . . Paven opgav ganske Fordringen paa *satisfactio*, . . . og han viste større Ugunst imod Prælaterne end imod Kongen . . . især ved at kassere hele deres egen Erstatningsfordring, skyde deres Ed til Side og paalægge Legaten selv at foretage en Vurdering af de tabte Indtægter«. Senere hedder det: »Paven byder Legaten at gøre alt det om, han hidtil har gjort«.

At dette, der unægtelig er yderst konsekvent efter Paludan-Müllers Opfattelse, viser sig jo nu som ganske grebet ud af Luften; denne Erstatningskendelse, som Paven stiltiende skal have omstødt, var jo endnu slet ikke fældet,

og i alt, hvad Clemens udtaler til Legaten, er der heller intet dadlende Ord. Og hvor usandsynlig i sig selv er ikke Paludan-Müllers Forstaaelse af dette Brev, især naar dette holdes sammen med det strenge Brev til Kong Erik; atter her er et Punkt, der nok havde bragt en mindre dristig Kritiker til at standse og ret overveje, om virkelig hans første Hypothese kunde bære Byrden af alle disse Usandsynligheder.

Det maa dog siges til Forsvar for Paludan-Müller, at et Brev, som Pave Clemens har udstedt d. 8^e Maj 1267, altsaa ikke længe efter de sidstomtalte Skrivelser, virkelig viser, at han ingenlunde var tilfreds med de Resultater, Guido havde naaet; idet han henpegede paa, at Legaten ikke havde udrettet, hvad han vilde, selv om det ikke var hans Fejl, kaldte Paven ham tilbage fra hans Legation. Man vil forstaa, at denne Skrivelse for Paludan-Müller kom til at staa som en naturlig Fortsættelse af den Misnøje, som han mente at finde skjult mellem Linierne i Pavens foregaaende Udtalelse til Guido, og at han derved blev støttet i sin Opfattelse af denne. For os er det ogsaa vanskeligt at forstaa, hvorfor Paven nu saa pludselig vilde gøre Ende paa Guidos Sendelse, og det er kun endnu mærkeligere, at Legaten selv, uden at tage noget Hensyn dertil, førte Sagen videre.

Efterat Kardinal Guido i September og Oktober 1266 foreløbig havde afsluttet sin Optræden i den danske Kirkestrid, opholdt han sig i Nordtyskland, Bøhmen og Østrig, der ogsaa var ham underlagte som Legat; her modtog han Pavens Svar paa sin Indberetning og rettede i Overensstemmelse med den en ny Opfordring til Kong Erik om at skaffe Prælaterne Sikkerhed for, at de kunde vende tilbage. Herpaa fik han intet Svar og besluttede nu at skride til Sagens endelige Afgørelse.

Dette skete igen i Lübeck, hvor vi træffer Guido d. 10. September 1267, og atter her maa der skelnes mellem Restitutionen og Satisfaktionen. I det første Spørgsmaal

var Kendelsen jo fældet Aaret før, og her var intet andet at gøre end at publicere, at Kong Erik ikke havde taget den fornyede Henvendelse til Følge; dette gjorde Kardinalen i et Sendebrev til Bispen af Lübeck, hvori han befalede ham i sit Stifts Kirker at lade udtale Anathemaet over Kongen og Dronningen samt en Række danske gejstlige, der ikke havde overholdt Interdiktet (SRD. V, 606). — Samtidig afsagdes Dommen i Satisfaktionssagen ved den oftere nævnte Akt; Legaten gik ud fra de Summer, hvortil hver af Prælaterne havde anskaaet deres Skade, men nedsatte Angivelserne med omtrent en Trediedel af deres Beløb, og dømte saa Kongen og Dronningen til at betale disse sidste Summer, endda lidt afrundede nedad, i tre Terminer, fordelte ovet eet Aar. Skete det ikke, vilde de være ifaldne Bandlysning, der da skulde regnes fra selve Dommens Dag.

Det er denne sidste Akt, paa hvilken Paludan-Møller har bygget hele sin Proceskronologi; efter hvad der nu foreligger, er der ingen Grund til nærmere at paavise, at Akten maa tages ganske simpelt efter sin Ordlyd som en Dom, »afsagt og forkyndt« d. 10. Sept. 1267. Imidlertid skal det vedgaas, at Dommen udtrykker sig noget vagt og utydeligt, og at man alene af den vanskelig kunde forstaa, at Prælaternes Opgørelse af deres Krav laa et helt Aar forud; formodentlig har Guido ikke ønsket at pointere, at han havde udsat Afgørelsen i saa lang Tid, siden Paven dog i Mellemtiden havde tiltraadt hans Fremgangsmaade, og der paa den anden Side ikke var opnaaet nogen Eftergivenhed fra Kongens Side ved Udsættelsen. — I Legatens Nedsættelse af Prælaternes Krav ser Paludan-Müller et Udtryk for, at han har indset, at deres Fordringer var ublu; snarere er det vel dog blot sket, for at Kardinalen overfor Paven kunde konstatere sin Hensynsfuldhed imod den ikkemødte Modpart.

Netop paa denne Tid havde Kong Erik imidlertid bestemt sig til at gøre et imødekommende Skridt; han sendte Biskop Esger af Ribe til Guido med Tilbud om at yde

Prælaterne Sikkerhed for at kunne vende tilbage. Med Rette henfører Paludan-Müller nemlig den udaterede Skrivelse: SRD. V, 609, til dette Tidspunkt, og han har vistnok ogsaa Ret i, at denne Henvendelse har standset Bandlysningen mod Kongen og Dronningen. Interdiktet blev derimod opretholdt, og ogsaa her maa man billige, at Paludan-Müller fæster Lid til den Efterretning om et Møde af fire danske Bisper, afholdt i Lübeck, der er bevaret af Peder Olsøn¹⁾; først da paa denne Synode de danske Bisper besluttede at forkynde Interdiktet, blev dette ret effektivt²⁾. Ved denne Tid maa vel Pavens Tilbagekaldelsesskrivelse af 8. Maj endelig være kommet Guido i Hænde, eller mulig har han allerede modtaget den tidligere, men sat en Ære i, før han efterkom den, da at give sin Optræden i den danske Strid en vis Afslutning. Hvorledes det saa hænger sammen hermed, er det sikkert, at han allerede havde tiltraadt sin Tilbagerejse³⁾, da Paven d. 26. Oktober gentog Tilbagekaldelsen. Guidos Legation var dermed til Ende.

Det har i det foregaaende vist sig, at den hele Gang i Guidos Optræden i Ærkebispesriden, som Paludan-Müller med Opbydelse af al sin Skarpsindighed mente at have paapeget, ikke kan fastholdes; Fremdragelsen af selve

¹⁾ SRD. II, 264; naar Efterretningen tillige staar i den saakaldte Aarvog 1251—1410, saa kommer det simpelt hen deraf, at ogsaa denne er Optegnelser af Peder Olsøn — Blandt de fire danske Bisper var Ribebispen Esger; naar han, Kongens Tilhænger, saaledes her gik med til at forkynde Interdiktet, kan man minde om, at Esger ogsaa i sin Tid overfor Veilekonstitutionen 1256 havde indtaget en meget vaklende Holdning.

²⁾ Paa lignende Vis gik der jo ogsaa under Striden med Jens Grand en rum Tid mellem Isarns Forkyndelse af Interdiktet og dettes Tiltrædelse af de danske Biskopper.

³⁾ Hjemrejsen lagde Guido ad den korteste Vej lige ned gennem Tyskland; 3. Oktbr. var han i Grimma i Thüringen, 22. Oktbr. i Cistercienserklostret Klosterebrach i Franken, 1. Novbr. i Seckau i Steiermark.

Hoveddommen fra Slesvig har omstyrtet hans snildrige Kombinationer. I fuldeste Maal skal det dog anerkendes, hvor meget der er at lære af Forfatterens hele Behandling af Processen; selve de juridiske Grundpunkter er først af ham ret opklarede, saaledes Adskillelsen mellem Restitutionen og Satisfaktionen og ligeledes de forskellige Retsvirkninger af Exkommunikation og Interdikt. Helt igennem har han banet Vej for den rette Forstaaelse af Sagen, selv om han selv ved et beklageligt Uheld ikke naaede at faa fat i det Hoveddokument, der findes trykt paa et saa underligt Sted.

Imidlertid kan det dog ikke nægtes, at det ikke blot er i Fremstillingen af Kardinal Guidos Fremgangsmaade, man maa forlade Paludan-Müllers Opfattelse; ogsaa hans Dom over Legaten kan ikke fuldt ud fastholdes. Denne hænger bl. a. i høj Grad sammen med det, der i Paludan-Müllers Skildring danner Dramaets Højdepunkt, dette, at efter hans Tanker selve Paven helt har underkendt, hvad Legaten havde udrettet i Danmark, og stiltiende sat en Streg over de Kendelser, han havde afgivet. Vi har set, at netop dette alene stammer fra, at Paludan-Müller har faaet Satisfaktionssagens Afgørelse lagt eet Aar for langt tilbage i Tiden, og at Paven i Virkeligheden paa dette Tidspunkt ganske stillede sig paa sin Legats Side. I det hele kan der vel næppe rejses nogen Anke imod Guidos Optræden i Danmark. Naar han af Kongen krævede, at denne skulde sikre Prælaternes Tilbagevendelse, afkrævede han jo samtidig disse et af Mededsmænd bekræftet Løfte om, at de vilde lystre Kongens Autoritet, og i Erstatningsspørgsmaalet foretog han i det mindste en betydelig Nedsættelse af de Krav, Prælaterne havde stillet. Heller ikke kan det vel dadles, at han, efter længe at have søgt en mindelig Afgørelse, til sidst gik over til at dømme i Sagen.

Noget andet er, at den fremmede Prælat ikke tilstrækkelig har indset, hvor lidt gejstlige Straffemidler forslog overfor et Land som Danmark, hvori ikke en Gang Flertallet af Landets Bisper vilde bøje sig for en formelt ganske berettiget Bandlysnings og Interdiktsdom, og de Ord, som Paven bruger i sin Tilbagekaldelsesskrivelse til ham, turde i Virkeligheden ramme Sømmet paa Hovedet: naar Guido ikke havde udrettet hos de vilde nordiske Folk alt, hvad han vilde, maatte Paven antage, at dette »laa i Fejl hos Stoffet, ikke hos Kunstneren«.
